

TÜRKİYE'NİN PİYASA SİSTEMİNDE
YENİ BİR AŞAMA : REKABET KURUMU
YENİ BİR MESLEK : REKABET UZMANLIĞI

Doç. Dr. Huriye KUBİLAY*

I. GİRİŞ

Ticari yaşamda faaliyet gösterenlerin her türlü hakkının teminat altına alınması bağımsız olarak çalışan, bağımsız karar alabilme yeteneğine ve yetkisine sahip organların yardımı ile mümkün olabilir. Türkiye'de rekabet hakkının korunması ve serbest rekabetin gelişmesi; serbest ticaret ve girişim özgürlüğünün teminat altına alınması için *Rekabet Kurumu* oluşturulmuştur¹.

Ülkemizde, 1980 yılının başından itibaren temel devlet politikası olarak benimsenen *rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisi politikasının* uygulanması kamu sektöründe ve özel sektörde serbest rekabetin gerektirdiği etik kurallara sahip olunmasına², *Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun* hükümlerine uyulmasına ve *Rekabet Kurumu'nun* iyi işlemesine bağlıdır.

Mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri almak; piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önlemek Anayasa ile Devlet'e verilen görevlerdendir (m. 167). *Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun'un* yürürlüğe konulması ve *Rekabet Kurumu'nun* oluşturulması ile Devlet Anayasa'da yer alan bir görevini yerine getirebilme olanağına kavuşmuştur³.

* D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

1 Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Genel Gereğesi.

2 Uluslararası Sempozyum, 49.

3 Rekabet Kurulu'nun yeni bir bürokratik mekanizma olarak Türk sanayi ve ticaret dünyasının önünde bir engel olacağı görüşü için bk. Uluslararası Sempozyum, 4.

Mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsler arasında özgürce ekonomik kararlar verilebilmesini sağlayan yarışa; rekabete ilişkin kurallar Avrupa Birliği'nde, Birliğin yürütme organı olan Komisyon tarafından, Amerika Birleşik Devletleri'nde mahkemeler, Federal Ticaret Komisyonu ve Antitrust Bölümü tarafından uygulanmaktadır⁴. Almanya'da rekabetin korunması 1 Ocak 1958 den bu yana yürürlükte olan *Rekabet Sınırlamalarına Karşı Alman Kanunu (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen)*⁵ ile düzenlenmekte olup, rekabet sınırlamaları ile mücadele yetkisi *Federal Kartel Kurumu'na (Kartelbehörde)* verilmiştir. Fransa'da 30.12.1985 tarihinde değiştirilen 19.07.1977 tarihli ve 77-806 sayılı Kanun'la ve 01.12.1986 tarihli "*Rekabet ve Fiyat Serbestisine İlişkin Kararname*" ile düzenlenen "*Rekabet Konseyi*" (Conseil de la concurrence) rekabetin korunması işlevini yerine getirmektedir⁶ Türkiye'de, *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u* uygulama yetkisi Bakanlar Kurulu'na verilmiştir (m. 65). Toplumun tüm sorunlarıyla ilgilenmesi gereken Bakanlar Kurulu'nun rekabeti sınırlayıcı uygulamalarla (anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar) etkin bir biçimde ilgilenmesi mümkün olmadığından bu görevi yerine getirmek üzere *Rekabet Kurumu* oluşturulmuştur.

Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi Kararı'nın⁷(Karar 1/95) 37 (1) ve 2 (b) maddelerinde, Türkiye'nin Gümrük Birliği ile hedeflenen ekonomik bütünleşmeye ulaşmak amacıyla, rekabet kurallarıyla ilgili mevzuatını Avrupa Birliği mevzuatıyla uyumlu hale getirmesi ve bu kuralları etkin biçimde uygulayacak bir Rekabet Kurumu oluşturması öngörülmüştür.

"Rekabet Kurumu", hukukumuzda sistemi ve çözümleri bakımından Avrupa Birliği Hukuku'nu yansıtan; 4054 sayılı *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun*⁸la girmiş bir kuruldur. *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un*;

Üçüncü Kısım'da (Teşkilat); Rekabet Kurumu (m. 20), Rekabet Kurumunun Teşkilatı (m.21),

4 ASLAN, 97.

5 27.07.1957, (BGBl, I, 1081), değişiklikler: 15.09.1965 (BGBl, I, 1363), 05.08.1973 (BGBl, I, 917), 28.07.1976 (BGBl, I, 1697), 26.04.1980 (BGBl, I, 458);

6 GUEDON, 11. Rekabet Konseyi'nin görevleri, oluşumu ve olayların incelenmesi hakkında bk. ÖZSUNAY, 123-124.

7 06.03.1995 tarihli Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi Kararı 01.01.1996'da yürürlüğe girmiştir.

8 07.12.1994 tarihinde kabul edilen 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun için bk. Resmi Gazete, 13.12.1994 tarih ve 22140 sayı.

Birinci Bölüm'de (Rekabet Kurulu); Kurulun Teşekkülü (m.22), Atama Şartları (m.23), Görev Süreleri (m. 24), Yasaklar (m.25), Yemin (m.26), Kurulun Görev ve Yetkileri (m.27), Kurulun Çalışma Esasları (m. 28),

İkinci Bölüm'de (Başkanlık); Başkanlık (m. 29), Başkanlığın Görev ve Yetkileri (m. 30), Başkan Yardımcıları (m. 31), Hizmet Birimleri (m.32), Denetim (m.33),

Üçüncü Bölüm (Kurum Personeli); Kurum Personelinin Statüsü (m.34), Rekabet Uzman Yardımcılığına Atama (m. 35), Rekabet Uzmanlığı (m. 36), Ücret ve Diğer Mali Haklar (m.37), Emeklilik ve Hizmet Sürelerinin Değerlendirilmesi (m.38), Kurumun Gelirleri (m. 39),

Dördüncü Kısım'da (Kurulun İnceleme ve Araştırmalarında Usul); Önarastırma (m. 40), Önarastırmanın Sonuçlanması (m.41), Başvuru Sahiplerine Bildirim (m. 42), Kurulun Soruşturmaya Başlaması (m. 43), Delillerin Toplanması ve Tarafların Bilgilendirilmesi (m. 44), Tebligat ve Cevap Verme (m.45), Sözlü Savunma Toplantısı (m. 46), Sözlü savunma Toplantısına İlişkin Esaslar (m. 47), Nihai karar (m.48), Görüşmelerin Gizliliği (m.49), Görüşmede Usul (m.50), Toplantı ve Karar Yeter Sayısı (m.51), Kararlarda Bulunması Gereken Hususlar (m.52), Kararların Yazılması (m.53), Sürelerin Başlama Tarihi (m.54), Kurul Kararlarına Karşı Yargı Yolu (m. 55) düzenlenmektedir. Kanun'un diğer kısımlarında da Rekabet Kurumu'na ilişkin hükümler yer almaktadır.

II. REKABET KURUMU

1- Rekabet Kurumu'nun teşkil edilmesinin gerekçesi

Rekabet Kurumu, mal ve hizmet piyasalarının serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamı içinde teşekkülünün ve gelişmesinin temini ile *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun*'un uygulanmasını gözetmek ve bu Kanun'un kendisine verdiği görevleri yerine getirmek üzere oluşturulmuştur (m. 20).

2- Rekabet Kurumu'nun özellikleri

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki *Federal Agency*⁹ yapısı örnek alınarak hazırlanan Rekabet Kurumu, TRT ve Sermaye Piyasası Kurulu benzeri yetkili, uzman ve özerk bir kuruluştur.

9 «ABD'deki Federal Agency olarak anılan kuruluşların hemen hepsinin başkanlarını ABD

Kişileri ve işletmeleri ilgilendiren çok önemli kararlar verecek olan *Rekabet Kurulu*, *idari usulu* uygulayacak bir kurum olarak oluşturulmuştur. *İdari usul*, yönetimin kendi iç bünyelerindeki karar, işlem ve eylemlerinde uymaları gereken usulü ifade eder. "Yönetim makamları, bir kişinin haklarını ilgilendiren bir karar veriyorsa bu kararın verilmesi, aynen yargı kararında olduğu gibi belirli bir usule bağlıdır"¹⁰. Rekabet Kurulu, inceleme ve araştırmalarında idari usulü uygular. Böylece kişiler idari kararın verilmesinden önce olaydan haberdar olurlar ve savunma yapma olanağını kullanabilirler.

Rekabet Kurumu'nun başlıca özellikleri şöyle sıralanabilir :

1. Rekabet Kurumu, bir kamu tüzel kişisidir.

Kamu tüzel kişilerinin; kamu idareleri ve kamu kurumları olarak sınıflandırılmasında Rekabet Kurumu, kamu kurumları arasında yer alır¹¹. Bu tür kuruluşlar, "*Hizmet yerinden yönetim kuruluşları*" veya "*hizmetisel kuruluşlar*" olarak da anılmaktadır¹². Bu tür kuruluşların genel nitelikleri şöyle sıralanabilir¹³:

"- Bu tür kuruluşların tüzel kişilikleri vardır.

- Kanunla veya kanunun verdiği yetkiye dayanarak yönetsel kararlar kurulurlar.

- Özerklikleri vardır. Özerklikleri gördükleri hizmetin niteliğine göre değişir.

- Belli görev ve yetkilerle donatılmışlardır.

- Kendilerine özgü malvarlıkları ve bütçeleri vardır.

- Bu kuruluşlar üzerinde genel yönetimin veya bağlı oldukları kuruluşların vesayet denetimi vardır."

Başkanı atar. Ama ABD Başkanı'nın ataması onların özerkliğini ortadan kaldırmaz. Çünkü bir kere atadıktan sonra artık bir daha görevine son veremez. İşte burada da bir kuruluşun bağımsızlığının ve özerkliğinin temel ölçüsü, üyelerinin kimler tarafından nasıl seçileceği değil, -onun da etkisi olabilir ama ikincildir bu etki-, görevlerine nasıl son verileceği meselesidir.» Prof.Dr. Nurkut İNAN, Türk Rekabet Kanun Tasarısının Birinci Bölümü, Uluslararası Sempozyum, 49.

10 Prof.Dr. Nurkut İNAN, Türk Rekabet Kanun Tasarısının Birinci Bölümü, Uluslararası Sempozyum, 49-50.

11 ZEVKLİLER, 540.

12 GÖZÜBÜYÜK, 137; ÖZAY, 137.

13 GÖZÜBÜYÜK, 137-138.

Tüzel kişiliği olan (m. 20, f.1), *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun*'la oluşturulmuş bulunan, idari ve mali özerkliğe sahip olan (m. 20, f.1), çok sayıda görev ve yetki ile donatılmış bulunan (m. 27), kendine özgü malvarlığı ve bütçesi bulunan (m. 39), idari yönden Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile ilişkili bulunan (m. 20, f.2) ve hesapları Sayıştay tarafından denetlenen (m. 33) Rekabet Kurumu, bir *hizmet yerinden yönetim kurumudur*. Hizmet yerinden yönetim kurumları, üstlenmiş oldukları hizmeti devlet yönetimi gibi tüm ülkede yararlanılabilecek şekilde sunarlar¹⁴. Rekabet Kurumu da, Türkiye'de rekabetin korunması için genel nitelikte hizmet sunmak üzere oluşturulmuştur.

Fransız doktrininde, "*Rekabet Konseyi*", "*bağımsız yönetim otoriteleri*" (Les autorités administratives indépendantes) olarak nitelendirilmektedir¹⁵. Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, bu otoriteler Danıştay'ın ve İdari Yargı'nın yargı denetimine tabidirler. *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun*'da da Rekabet Kurulu'nun nihai kararlarına, tedbir kararlarına, para cezalarına ve süreli para cezalarına karşı kararın taraflara tebliğinden itibaren süresi içinde Danıştay'a başvurulabileceği kabul edilmiştir (m.55)¹⁶. *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Genel Gerekçesi*'nde, ticari yaşamda faaliyet gösterenlerin her türlü hakkını teminat altına almak üzere bağımsız faaliyet gösteren, bağımsız karar alabilme yeteneğine ve yetkisine sahip organların; bağımsız idare ajanlarının varlığına şiddetle gereksinim duyulduğu belirtilmektedir. Ayrıca, ülkemizde serbest rekabetin gelişmesinin bu özelliklere sahip *Rekabet Kurumu* tarafından gerçekleştirileceği, serbest ticaret ve girişim özgürlüğünün bu şekilde teminat altına alınacağı ifade edilmiştir.

2. Rekabet Kurumu, idari ve mali özerkliğe sahip bir kurumdur.

Rekabet Kurumu'nun gelirleri Rekabet Kurumu'nun bütçesini oluşturur. Rekabet Kurumu nun gelirleri, 39 uncu maddede şöyle sıralanmaktadır :

- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesine konacak ödenek,

14 ÖZAY, 139-140.

15 DUPUIS/GUEDON, 59; GUEDON, 11. Rekabet Konseyi'nin yanısıra Bankalar Denetim Komisyonu, Borsa İşlemleri Komisyonu, Tüketicinin Korunması Komisyonu, Seçim Kampanyaları Ulusal Denetleme Komisyonu gibi komisyonlar da bağımsız yönetim otoriteleri olarak nitelendirilmektedir.

16 «Yargı denetim yeri olarak Danıştay'ın seçilmesinin nedenleri; verilecek kararların bir kamu kuruluşu tarafından verilmesi, bir idari karar olması ve örgüt olarak Adliye Mahkemelerine oranla daha esnek bir yapıda olmasıdır.» Prof.Dr. Nurkut İNAN, Türk Rekabet Kanun Tasarısının Birinci Bölümü, Uluslararası Sempozyum, 50.

- Rekabet Kurulu'nca, 16 ve 17 nci maddelere göre verilen para cezaları ve süreli para cezalarının yüzde yirmibeşi,

- Yayın ve sair gelirler. Rekabet Kurumu'na ait bu gelirler, T.C. Merkez Bankası veya bir devlet bankası nezdinde açılacak bir hesapta toplanır.

*Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun*¹⁷'un 29'uncu maddesinin ikinci fıkrası hükmüne göre, Yeni kurulacak ve sermayeleri en az yüzmilyon lira ve daha yukarıda olan anonim ve limited şirket statüsündeki tüm ortaklıkların sermayelerinin ve sermaye artırımını halinde artan kısmın binde ikisi nisbetinde yapılacak ödemeler, T.C. Merkez Bankası nezdinde açılacak bir hesapta toplanır. Bu hesapta toplanan paraların yüzde beşi bu Kanun'un uygulanmasında görev alan kuruluşlar tarafından, yüzde doksanbeşi ise 4054 sayılı Kanun'la kurulan "*Rekabet Kurumu*" tarafından kullanılır.

3. Rekabet Kurumu, görevini yaparken bağımsızdır; hiçbir organ, makam, merci ve kişi Kurum'un nihai kararını etkilemek amacıyla emir ve talimat veremez.

3- Rekabet Kurumu'nun teşkilatı

Rekabet Kurumu;

1. Rekabet Kurulu

2. Başkanlık

3. Hizmet Birimleri nden oluşmaktadır.

Rekabet Kurulu, Rekabet Kurumu'nun karar organıdır. Rekabet Kurulu üzerinde aşağıda ayrıntılı olarak durulmaktadır¹⁸.

Başkanlık, Rekabet Kurulu Başkanı, İkinci Başkan ve Rekabet Kurulu Başkan Yardımcılarından (m.31) oluşur (m.29). Başkanlık, Rekabet Kurumu'nu temsil eder. Başkanlığın görev ve yetkileri, Kanun'un 30'uncu maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Hizmet birimleri; ana hizmet birimleri, danışma birimleri ve yardımcı hizmet birimleri olarak gruplandırılmaktadır (m. 32).

17 4077 no.lu ve 23.02.1995 tarihinde kabul edilen Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun için bk. 08.03.1995 tarihli ve 2222 sayılı Resmi Gazete.

18 Bk. II; 7, 8, 9, 10, 11, 12.

Rekabet Kurumu personeli üç ana gruba ayrılır (Rekabet Kurumu Personel Yönetmeliği, m. 4):

- *Meslek personeli,*
- *Kariyer dışı ihtisas personeli,*
- *Hizmet personeli*

Meslek personeli, rekabet uzman ve uzman yardımcılarını,

Kariyer dışı ihtisas personeli, meslek personeli dışında kalan ve Rekabet Kurumu'nca uzmanlıklarına ihtiyaç duyulduğu için kendi alanlarında istihdam edilen personeli,

Hizmet personeli, meslek personeli ve kariyer dışı ihtisas personeli dışında kalan asli ve sürekli görevleri yürüten personeli ifade etmektedir.

4- Rekabet Kurumu'nun yönetim yönünden ilişkili olduğu Bakanlık

Rekabet Kurumu'nun yönetim yönünden ilişkili olduğu Bakanlık, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'dır (m. 20, f.2). Doktrinde, Rekabet Kurulu'nun ilişkisinin tek bakanlıkla kurulmaması gerektiği; bu ilişkinin Rekabet Kurulu ile Bakanlar Kurulu arasında kurulması gerektiği görüşü öne sürülmüştür¹⁹. Bu görüş, ekonomik konuların birden çok bakanlığın yetkisinde olmasına ve genel ekonomik politikaların Bakanlar Kurulu tarafından saptanması gerekçelerine dayandırılmaktadır. Rekabet Kurulu, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı aracılığıyla Bakanlar Kurulu'nun genel ekonomik politikalarını izleyebilir. Kanımca, ülkenin tüm sorunları ile ilgilenmesi gereken Bakanlar Kurulu'nun Rekabet Kurumu ile etkili bir biçimde ilgilenmesi güçtür, ilgili Bakanlık olan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bu görevin verilmesi yerinde olmuştur.

5- Rekabet Kurumu'nun mali denetimi

Rekabet Kurumu'nun hesapları Sayıştay ın denetimine tabidir (m.33)²⁰.

6- Rekabet Kurumu personelinin statüsü

Rekabet Kurumu personeli ücret ve mali haklar dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu na tâbidir (m. 34).

19 Bu görüşte: ASLAN, 98.

20 Sayıştay ve Sayıştay denetimi hakkında bk. ONAR, Cilt III, 1918-1930.

7- Rekabet Kurulu

Rekabet Kurumu'nun en üst ve önemli organı, Rekabet Kurulu'dur. Rekabet Kurulu, *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun* hükümlerinin uygulanmasını sağlayacak organdır. İç piyasamızdaki işlemler ve dış ticaretimiz; özellikle ihracatımız, Gümrük Birliği'nin işlerliği bakımından Rekabet Kurulu çok önemli bir görev üstlenmiş bulunmaktadır. Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi Kararı'nın 36'ncı maddesi uyarınca, Avrupa Birliği belli bir uygulamanın 30, 31 ve 32'nci maddelerde düzenlenen yasaklanan eylemler kapsamına girdiğini kabul ederse Gümrük Birliği Ortak Komitesi²¹ bünyesinde gerçekleştirilecek danışma temaslarını takiben veya bu temaslar için talepte bulunmasından itibaren 45 işgünü sonunda uygun önlemleri alabilecektir. Avrupa Birliği'nin Türkiye'de sürdürülen ve rekabete aykırı olan uygulamaların kendi veya teşebbüslerinin çıkarlarını olumsuz yönde etkilediğine inanması halinde durumu Türkiye'ye bildirmesi ve Türkiye'nin rekabetle ilgili makamının (Rekabet Kurumu) uygun önlemleri almasını talep etmesi de mümkündür (m.41)²².

8- Rekabet Kurulu'nun görev ve yetkileri

Rekabet Kurulu'nun çok sayıda ve önemli görev ve yetkisi bulunmaktadır (m. 27). Rekabet Kurulu'nun görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemelerde 17/62 sayılı Avrupa Birliği Yönetmeliği esas alınmıştır. Rekabet Kurulu bir mahkeme değildir²³. Rekabet Kurulu kararlarına karşı Danıştay'a başvurulabilir (m.55). Rekabet Kurulu'nun görev ve yetkileri şöyle sıralanabilir:

1. *İnceleme, araştırma ve soruşturma yapmak ve ihlallere son vermek* (m.9; 27, a):

Kanun'da yasaklanan faaliyetler ve hukuki işlemler hakkında başvuru üzerine veya resen inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak; Kanun'da düzenlenen hükümlerin ihlal edildiğinin tespit edilmesi üzerine bu ihlallere son verilmesi için gereken önlemleri alıp bundan sorumlu olanlara para cezası uygulamak Rekabet Kurulu'na verilmiş görev ve yetkilerdendir.

21 Avrupa Birliği/Türkiye Gümrük Birliği Ortak Komitesi, Avrupa Birliği ve Türkiye'nin temsilcilerinden oluşur (Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi Kararı, m.51 (1)).

22 Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi Kararı'nın 36 ve 41'nci maddelerinde tanıyan yetkiler Avrupa Birliği için olduğu kadar Türkiye için de geçerlidir.

23 TEKİNALP, 214 (102).

Rekabet Kurulu'nun uygulayacağı para cezaları *idari nitelikte para cezalarıdır* (m.18). Kanun'da, "*para cezaları*" (m. 16) ve "*sürelî para cezaları*" (m.17) ayrımı yapılmıştır. Rekabet Kurulu'nun para cezası ve sürelî para cezası verme yetkisi 3 ve 5 yıllık zamanaşımı sürelerine tâbi tutulmuştur (m.19). Rekabet Kurulu'nun para cezası veya sürelî para cezası veren kararlarının yerine getirilmesi 6183 sayılı *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun* hükümlerine tâbidir (m.55, f.2)²⁴.

2. Muafiyet verme (m.5):

Rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlara ilişkin yasağın (m.4) mutlak bir şekilde uygulanması bazı istenmeyen sonuçlara yol açabilir. Bu nedenle, oluşturduğu zararlı etkilere nazaran ortaya çıkan yararlı etkilerin daha fazla olması halinde rekabeti kısıtlayıcı uygulamalara 4'üncü madde yasağından muafiyet sağlamak gerekebilir. Böyle bir muafiyetin verilebilmesi dört şartın aynı anda mevcut olmasına bağlıdır. Bunlar;

a) Malların üretim veya dağıtımını ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması,

Bu yararlı etkilerin tüketiciye yansımayaarak yalnızca firma kârları olarak kalması halinde muafiyet uygulanmayacaktır²⁵.

b) Tüketicinin bundan yarar sağlaması,

c) İlgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması,

d) Rekabetin zorunlu olandan fazla sınırlanmamasıdır.

3. İzin verme (m.7, f.2; 27, d):

Kurul tarafından belirlenecek birleşme ve devralmaların hukuken geçerlik kazanması Rekabet Kurulu'nun iznine bağlıdır. Kanun'da, Kurul tarafından belirlenecek birleşme ve devralma işlemleri için *bildirim sistemi* benimsenmiştir. Bununla, birleşme ve devralma işlemlerinin rekabet kurallarına uygunluğunun denetlenmesi amaçlanmaktadır. Kanun'un Gereğesi'nde de belirtildiği üzere, böyle bir sistemin benimsenmemesi durumunda, birleşme ve devralmaların hukuken geçerlik kazanmasından sonra Kanun'a aykırı-

24 Amme alacaklarının tahsili usulü hakkında bk. ONAR, Cilt III, 1645-1666.

25 Rekabetin Korunması Hakkında Kanun un Madde Gereğeleri (m.5).

lığın tesbitinin hiçbir yararı yoktur; bu durumda hem teşebbüsler için hem de rekabet sistemi için telâfisi mümkün olmayan zararlar ortaya çıkabilir²⁶.

4. *Tebliğler çıkarma (m.1; 2; 5, f.3; 7, f.2):*

Kanun'un uygulanması ile ilgili olarak tebliğler çıkarmak ve gereken düzenlemeleri yapmak Kurul'un görevleri arasındadır (m.27, f). Ayrıca, belirli konulardaki anlaşma türlerine bir grup olarak muafiyet tanınmasını sağlayan ve bunların şartlarını gösteren (m.5, f.3) ve hangi tür birleşme ve devralmaların hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Kurul'a bildirilerek izin alınması gerektiğine ilişkin tebliğler (m.7, f.2) çıkarılması hakkında hükümler bulunmaktadır.

5. *Menfi tespit belgesi verme (m. 8):*

İlgili teşebbüs veya teşebbüs birliklerinin başvurusu üzerine Kurul, elinde bulunan bilgiler çerçevesinde bir anlaşmanın, kararın, eylemin veya birleşme ve devralmanın Kanun'un yasaklanan faaliyetlere ilişkin 4, 6 ve 7 nci maddelerine aykırı olmadığını gösteren bir *menfi tespit belgesi* verebilir.

6. *Piyasaların takibi ve yeniden değerlendirme (m.27, c):*

Rekabet Kurulu, verilen muafiyet kararlarının ve menfi tespit belgelerinin ilgili olduğu piyasaları sürekli takip ederek, bu piyasalarda ya da tarafların durumlarında değişiklikler tespit etmesi halinde ilgililerin başvurularını yeniden değerlendirir.

7. *Kurul İkinci Başkanı'nı seçmek (m.22, f.4; 27, e).*

8. *Görüş bildirmek (m.27, g):*

Rekabet Kurulu, rekabet hukuku ile ilgili mevzuatta yapılması gerekli değişiklikler konusunda doğrudan veya Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın talebi üzerine görüş bildirmekle görevlidir.

9. *Rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve kararlarla ilgili olarak diğer ülkelerin mevzuat, uygulama, politika ve tedbirlerini izlemek (m.27, h).*

26 Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un Madde Gereççeleri (m.7).

10. Rekabet Kurumu'nun personel politikasını saptamak, uygulamasını izlemek, personelin atama işlemlerini yapmak, Başkanlıkça hazırlanan Rekabet Kurumu'nun yıllık bütçesi, gelir gider kesin hesabı ve yıllık çalışma programlarını onamak, gerekirse bütçede hesaplar arasında aktarma yapmaya karar vermek (m. 27, ı).

11. Boşalan Rekabet kurulu üyelikleri için Rekabet Kurumu tarafından gösterilmesi gereken adayları belirlemek (m. 22, f.2; 27, j).

12. Yılda bir, çalışmaları ve görev alanlarındaki durum ve gelişmelerle ilgili bir rapor yayınlamak (m.27, k).

13. Menkul ve gayrimenkul eşya ve demirbaş alımı gibi satınalma, satma, kiralama konularındaki önerileri görüşüp karara bağlamak, bu konuda gerekli düzenlemeleri yapmak (m.27, l).

14. Rekabet Kurumu'nun üçüncü kişilerle olan alacak, hak ve borçları hakkında her türlü işleme karar vermek (m.27, m).

15. Kanun'la verilen diğer görevleri yerine getirmek (m.27, n).

9- Rekabet Kurulu'nun teşekkülü

Rekabet Kurulu;

- Başkan 1,
- İkinci Başkan 1,
- Kurul Üyeleri 9 kişi olmak üzere 11 üyeden oluşur (m.22).

Rekabet Kurulu'nun üyeleri Bakanlar Kurulu tarafından seçilir ve atanır. Bakanlar Kurulu bu seçimini, dört üye Rekabet Kurulu'nun, iki üye Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın, bir üye Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Devlet Bakanlığı'nın, birer üye Yargıtay, Danıştay, Üniversitelerarası Kurul ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin olmak üzere her boş üyelik için kendi kurumları içinden veya dışarıdan gösterecekleri ikişer aday arasından yapar (m.22, f.2).

Rekabet Kurulu'nun, *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun*'un yürürlüğe girmesinden iki yılı aşkın bir süre geçtikten sonra, ilgili Bakanlık ve

kuruluşlarca gösterilen adaylar arasından seçilerek atanan ilk Başkan ve üyeleri aşağıdaki kişilerdir²⁷:

Prof. Dr. Aydın AYAYDIN	: Başkan (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı)
Bahattin ELÇİ	: Üye (Başbakanlık)
M. Zeki UZUN	: Üye (Başbakanlık)
Dr. Yavuz EGE	: Üye (Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yrd.DPT)
Salih Zeki BENGÜ	: Üye (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı)
Prof.Dr. Tamer MÜFTÜOĞLU	: Üye (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı)
Aydın EMRE	: Üye (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı)
Sadık KUTLU	: Üye (Üniversitelerarası Kurul)
Kemal EROL	: Üye (Yargıtay)
İsmet CANTÜRK	: Üye (Danıştay)
Necdet KARACEHENNEM	: Üye (TOBB)

Rekabet Kurulu'na ilk atamada, Rekabet Kurulu tarafından gösterilecek adaylara ilişkin hükümler dışında Kurul'un teşekkülüne ilişkin 22 nci madde esaslarının uygulanacağı; Rekabet Kurulu yerine üyelik için Başbakan ile Sanayi ve Ticaret Bakanı'nın ikiyeşer aday göstereceği bir *geçici madde* (Geçici Madde 1) ile düzenlenmiştir.

Rekabet Kurulu tarafından gösterilecek adayların en az yarısının Rekabet Kurumu'nun uzmanlık sıfatını kazanmış meslek personeli arasından seçilmesi zorunludur (m.22, f.3). Böylece, Rekabet Kurumu uzmanlık sıfatı, Rekabet Kurulu'na üye olabilmek için aranan bir koşul haline getirilmiştir.

Rekabet Kurulu Başkanı, Kurul'un göstereceği üç aday arasından Bakanlar Kurulu tarafından seçilip görevlendirilir (m.22, f.4).

Rekabet Kurulu İkinci Başkanı, Kurul üyeleri arasından ve Kurul tarafından seçilir (m.2, f.4).

Rekabet Kurulu üyeleri, Yargıtay Birinci Başkanlık Divanı huzurunda görevlerinin devamı süresince Kurul'un işlerini tam bir dikkat ve dürüstlük ile yürüteceklerine, Kanun hükümlerine aykırı hareket etmeyeceklerine ve ettirmeyeceklerine dair yemin ettikten sonra göreve başlayabilirler (m. 26).

27 04.02.1997 tarihli ve 97/9090 sayılı Kararnamenin Eki karar için bk. 27.02.1997 tarihli ve 22918 sayılı Resmi Gazete.

Rekabet Kurulu üyeleri için öngörülen yasaklar Kanun'un 25. maddesi ile düzenlenmiştir.

10- Rekabet Kurulu üyelerinin atanma şartları

Rekabet Kurulu Başkanı ve üyelerinin atanma şartları şöyledir :

- Hukuk, iktisat, mühendislik, işletme veya maliye dallarında yurt içi ya da yurt dışında en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olmak,
- Mesleki açıdan yeterli bilgi ve deneyime sahip bulunmak ve meslekleri ile ilgili olarak kamu veya özel sektörde en az on yıl çalışmış olmak,
- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48'inci maddesinin (A) fıkrasının 1, 4, 5, 6 ve 7'nci bentlerinde belirtilen şartları taşımak.

11- Rekabet Kurulu üyelerinin görev süreleri

Rekabet Kurulu Başkanı, İkinci Başkanı ve üyelerinin görev süreleri altı yıldır. Süresi biten üye yeniden seçilebilmektedir.

Rekabet Kurulu üyelerinin üçte biri iki yılda bir yenilenir (m.24).

12- Rekabet Kurulu üyelerinin mali hakları

Rekabet Kurulu Başkan ve Üyelerine 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda belirtilen en yüksek devlet memurunun her türlü ödemeler dahil kadro karşılığı sözleşme ücreti kadar aylık ücret verilmesi karara bağlanmıştır²⁸ (m.37).

III. REKABET UZMANLIĞI ve UZMAN YARDIMCILIĞI

1- İlgili mevzuat

Rekabet uzmanı ve uzman yardımcılarının mesleğe alınmaları, yetiştirilmeleri, uzmanlığa yükseltilmeleri, yarışma ve yeterlik sınavları, çalışma yöntemleri ile diğer hususlar;

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un Üçüncü Kısımının Üçüncü Bölümü'nde,

28 04.02.1997 tarihli ve 97/9090 sayılı Kararnamenin Eki Karar m. 2.

"Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketici ve Rekabet Uzmanlığı Tüzüğü"²⁹,

"Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketici ve Rekabet Uzmanlığı Sınav ve Çalışma Esasları Yönetmeliği"³⁰,

"Rekabet Kurumu Rekabet Uzman Yardımcılığı Yarışma Sınavı ve Rekabet Uzmanlığı Sınavı Yönetmeliği"³¹ ve

"Rekabet Kurumu Personel Yönetmeliği"³² ile düzenlenmiştir.

2- Rekabet Uzman Yardımcılığı'na atanma ve Rekabet Uzmanı ünvanı alma

"Rekabet Uzmanı" ünvanını alabilmek için "Rekabet Uzman Yardımcılığı"na atanmış olmak gerekmektedir (m.36). Bu nedenle öncelikle Rekabet Uzman Yardımcılığı'na atanabilmek için aranan nitelikler üzerinde durulacaktır. Bu nitelikler şunlardır (Kanun, m.35; Tüzük m. 3; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketici ve Rekabet Uzmanlığı Sınav ve Çalışma Esasları Yönetmeliği, m.4) :

a) Siyasal Bilgiler, Hukuk, İktisat, İşletme fakülteleri ile Mühendislik alanında eğitim veren en az dört yıllık fakülte veya yüksekokullardan ya da bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen yurt içi veya dışındaki öğretim kurumlarından mezun olmak,

b) Yapılacak yarışma sınavında başarılı olmak (Tüzük, m. 4-5; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketici ve Rekabet Uzmanlığı Sınav ve Çalışma Esasları Yönetmeliği, m. 5-18),

c) İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinden birinde yapılacak yabancı dil sınavında başarılı olmak,

d) Sınavın yapıldığı yılın Ocak ayının ilk gününde 35 yaşını doldurmamış olmak.

29 Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketici ve Rekabet Uzmanlığı Tüzüğü için bk. 23.09.1994 tarihli ve 22060 sayılı Resmi Gazete.

30 Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketici ve Rekabet Uzmanlığı Sınav ve Çalışma Esasları Yönetmeliği için bk. 24 Nisan 1995 tarihli ve 22267 sayılı Resmi Gazete.

31 Rekabet Kurumu Rekabet Uzman Yardımcılığı Yarışma Sınavı ve Rekabet Uzmanlığı Sınavı Yönetmeliği için bk. 28 Mayıs 1997 tarihli ve 23002 sayılı Resmi Gazete.

32 Rekabet Kurumu Personel Yönetmeliği için bk. 13 Haziran 1997 tarihli ve 23018 sayılı Resmi Gazete.

"Rekabet Uzmanı" ünvanını alabilmek için;

a) Rekabet Uzman Yardımcılığına atanmış olma,

b) Ücretsiz izin ve askerlik hizmetinde geçen süre hariç olmak üzere en az üç yıl çalışmak ve olumlu sicil almak,

c) Konusu Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü'nce onaylanan tezi Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü'ne teslim etmek ve tezin kabulü (Tüzük m.8, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketici ve Rekabet Uzmanlığı Sınav ve Çalışma Esasları Yönetmeliği m.19-21),

d) Uzmanlık yeterlik sınavında başarılı olmak (Tüzük, m. 8-9).

IV. SONUÇ

Türkiye'de serbest rekabetin gelişmesi, Türk sanayicilerinin ve işadamlarının, rekabet kurallarının işleyişi sırasında mağdur olmamaları Rekabet Kurumu'nun işlevlerini en iyi şekilde yerine getirmesine bağlıdır.

Türkiye'nin iç³³ ve dış piyasalarda rekabet hakkını etkin biçimde koruyabilmesi için bu konuda uzman kişilerin yetiştirilmesi zorunludur.

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un uygulanması sırasında çıkacak uyuşmazlıklarda, Hukuk Mahkemelerine³⁴ ve/veya *Rekabet Kurumu*'na başvurulabilir. Dünyada en gelişmiş rekabet hukuku sistemine sahip Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Avrupa Birliği'nde de rekabet ihlalleri idari mekanizmanın yanı sıra özel kişilerin davacı olarak işlettikleri otokontrol sistemiyle önlenebilmektedir³⁵.

33 Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a göre açılan ilk tazminat davasının tarafları Bor Limited Şirketi (davacı) ve Etibank'tır (davalı).

34 22 no.lu dipnotta anılan dava Asliye Ticaret Mahkemesi'nde açılmıştır.

35 Yrd.Doç.Dr. Ateş AKINCI, Rekabet Kurulu Teşkilatı, Uluslararası Sempozyum, 63.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- ASLAN, İ.Y.: Rekabet Hukuku, Türkiye'de Rekabet Kanunu Çalışmaları ve Bir Kanun Önerisi, İkinci Baskı, Bursa 1993.
- DUPUIS, G./GUEDON, M.J.: Institutions Administratives Droit Administratif, 2. édition, Paris 1988.
- GÖZÜBÜYÜK, Ş.: Yönetim Hukuku, Gözden Geçirilmiş 9. Bası, Ankara 1996.
- GUEDON, M.J.: Les autorités administratives indépendantes, Droit Administratif Systemes, Paris 1991.
- STOCKMANN, K.: Sosyal Piyasa Ekonomisinin Rekabet Boyutu, (Çeviren: Meneviş ÖĞÜT, Yayına hazırlayan : Prof.Dr. Hüsnü ERKAN) Sosyal Piyasa Ekonomisi Yayın Serisi : 4, İzmir 1992.
- TEKİNALP, Ü.: (TEKİNALP/TEKİNALP) Avrupa Birliği Hukuku, İstanbul 1997.
- ONAR, S.S.: İdare Hukukunun Umumi Esasları, III. Cilt, Üçüncü Bası, İstanbul, 1966.
- ÖZAY, İ.: Günışığında Yönetim, İstanbul 1996.
- ÖZSUNAY, E.: Kartel Hukuku, Çeşitli Ulusal Hukuklarda ve AET de Karteller, Rekabeti Sınırlayıcı Uygulamalar ve "Pazara Egemen Teşebbüsler"e Yönelik Önlemler ve bir Türk Kartel Kanunu İçin Yönlendirici Öneriler, İstanbul 1985.
- ZEVKLİLER, A.: Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Gerçek Kişiler - Tüzel Kişiler, Aile Hukuku, Ankara 1995.
- Avrupa Topluluğu Rekabet Politikaları Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı, Uluslararası Sempozyum, İstanbul Sanayi Odası, Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, İstanbul 1993.